

Dr. Janez Jerovšek

O škofu Antonu Vovku

zasliševala, mu grozila z zaporom, delala pri njem preiskave, ga zasledovala, organizirala proti njemu nevarne in grozeče demonstracije, kako ga je naščuvana drhal polila z bencinom in zažgala, kako so zapirali njegove najozje sodelavce in kako so samo v ljubljanski škofiji zaprli več kot sto duhovnikov. Iz teh mučnih dogodkov lahko ugotovimo, da je škof Vovk kljuboval vodstvu partije in njeni Ozni v času najhujšega preganjanja Katoliške cerkve na Slovenskem. Ko danes to beremo, se čudimo, kako je cerkev vse to vzdržala.

V škofovih zapiskih občudujemo njegovo moralno moč in skupaj u Bučarjem ugotovljamo, da je v tem neenakem boju zmagała Katoliška cerkev na čelu s škofom Vovkom. Komunizem je propadel, cerkev pa je ostala, čeprav oslabiljena, vendar opogumljena, da dobi nazaj "neodtujljive božanske pravice," ki jih je že 29. julija 1947 zahtevala od zvezne vlade v Beogradu. Če danes analiziramo spomenico jugoslovanskih škofov iz tistega časa, ugotovimo, da cerkev od nekaterih vrednot in svojih dogem oziroma resnic ni odstopila. Zahteve nadškofa Franca Rodeta glede verskega pouka in drugih cerkvenih dejavnosti predstavljajo kontinuiteto teh vrednot in zahtev, od katerih cerkev ne bo nikoli odstopila. Zahtevala bo status in rešitve, kakršne veljajo v večini evropskih držav. In pripravljena je čakati. Čakala je pol stoletja, da je komunizem propadel, in to dočakala. Čakala bo naprej, ko bodo režimi odhajali, ona pa bo ostala in znova zahtevala to, do česar je kot največja in najmočnejša civilna družba upravičena.

Ko danes beremo natančno zapisana zašliševanja škofa Vovka, ki so se vrstila v dokaj enakomernih intervalih, bomo v številnih stališčih Ozne, ki so bila stališča tedanjega najvišjega partijskega vodstva, našli nekatere vzporednice z današnjimi liberalno-partijskimi stališči naše oblasti do Katoliške cerkve. Seveda ta oblast ne razpolaga z nasiljem, s kakršnim je razpolagala partija. Obkrožena je z evropsko parlamentarno demokracijo in njenimi vrednotami, ki s partijskimi vrednotami nimajo ničesar skupnega. Če ne bi bili obkroženi z Evropo in bili od nje tudi čedalje bolj nadzorovani, bi obstoječa oblast podivjala z nasiljem, čeprav bi ga izvajali subtilneje, predvsem prek vsiljevanja svojih kadrov na vsa področja ekonomskega, družbenega in vrednostnega življenja.

Takoj po vojni je imela partija boljševiški totalitarni koncept urejanja družbe, v kateri ima vodilno vlogo, vse druge organizacije pa morajo sprejeti njeno vodilnost in njen program. Tako postane celotna civilna družba s svojimi organizacijami satelit in pomožni instrument partije. Vsako organizacijo je vodila partija, od množične organizacije, kot je bila OF (kasneje SZDL), do Rdečega kriza in do najmanjšega filatelističnega društva. Ostala je samo ena organizacija, ki je ni mogla podrediti in ki njene vodilnosti ni priznavala. To je bila Katoliška cerkev. Partija je svoje nasprotnike razglasila za sovražnike in jih po vojni fizično likvidirala. To je naredila z domobranci, s tistimi, ki so poskušali ustanoviti opozicijske stranke, kot je to storila z Nagodetovo skupino. Pri cerkvi pa takšna likvidacija ni prišla v poštev, ker cerkev ni samo organizacija z mednarodnimi koreninami, temveč tudi občestvo vernikov. Zato si je najvišje partijsko vodstvo izdelalo postopen način uničevanja cerkve in vernikov. Pol stoletja nihče ni mogel narediti pomembne poklicne kariere, če je bil spoznan za vernika.

Kako si je partija zamislila izvedbo svojega cilja, piše dr. France Bučar: "Povsem drugačno metodo razreševanja zahteva tujek, ki ga predstavlja versko prepričano in v veri zasidrano prebivalstvo. Metoda fizične odstranitve v tem primeru ne pride v poštev, ker je neizvedljiva. Kar pa je po njenem mnenju izvedljivo in hkrati nujno, je uničenje cerkve kot

Čakala bo naprej, ko bodo režimi odhajali, ona pa bo ostala in znova zahtevala to, do česar je kot največja in najmočnejša civilna družba upravičena.

organizacije in duhovništva. Cilj je povsem jasen, izvedba pa po potrebi tudi po posameznih fazah. Cerkev kot organizacijo je treba najprej odtrgati od njene matice, Vatikana, uveljaviti suverenost države tudi nad njeno notranjo organizacijo, zagotoviti pristojnost države, da daje soglasje k imenovanju vse cerkvene hierarhije, dobiti nadzor nad njenimi gmotnimi potrebami in čim bolj onemogočiti dotok duhovniškega naraščaja. S tem bi bile postavljene potrebne kretnice, da bi razvoj tekkel postopno, a zanesljivo v likvidacijo cerkve kot organizacije. Drugi del naloge, uničenje duhovništva, je dopolnilni del celotnega načrta. Fizična likvidacija praviloma ne pri-

de v poštev, ker bi imela preveč stranskih negativnih učinkov, čeprav v načelu v posameznih primerih tudi ni izključena. Primernejša metoda je z dolgotrajnimi zapornimi kaznimi čim večjega števila duhovnikov in različnimi šikanami onemogočiti delovanje cerkve, dejansko odpraviti stik cerkve z verniki in jo postopoma kot organizacijo obglaviti."

Škof Anton Vovk v spominih opisuje, kako je ta satanski načrt preprečeval, koliko je tvegala in pri tem z nadmočnim nasprotnikom zmagał. Na eni strani je bilo vodstvo partije z vsemi resursi in vsemi vrstami nasilja, na drugi strani škof Vovk z vrednotami in Vatikanom kot edinimi sredstvi obrambe. V pogovorih, ki jih je imel s takratnim notranjim ministrom Borisom Kraigherjem in drugimi predstavniki oblasti, predvsem pa z zašliševalci Ozne, je ta neenaki boj podrobno opisan in predstavlja najbolj živo demonstracijo nepravne države, v kateri nekaj ljudi na vrhu partije o vsem samovoljno odloča.

Naj iz teh razlogov navedemo zgodovinski pomen škofa Antona Vovka, ki mu ga je dal dr. Bučar in mimo katerega ne bo mogel noben verodostojen zgodovinar, ki bo pisal o tem obdobju. "Komunizem je izgubil bitko za boljše vizacijo Slovenije v konfrontaciji s škofom Vovkom. Ob njegovem vztrajanju se je zlomil. To pa je za Slovenijo v bistvu novo spoznanje: pred boljše vizacijo je Slovenija rešila Katoliška cerkev, in to neposredno po prevzemu državne

oblasti s strani partije... Osebnost, ki je v največji in odločilni meri vplivala na razvoj slovenske družbe na najbolj kritični, prelomni točki njenega oblikovanja v sredini preteklega stoletja, s tem da je svojo dejavnostjo in pogumom ustvarila temelj, na katerem so nadaljevali vsi tisti, ki so si prizadevali za svobodno družbo in samostojno Slovenijo, je bil prav škof Vovk. Dal jim je tudi osebni zgled... Če bi bilo komu treba postaviti spomenik kot najpomembnejši osebi prejšnjega stoletja, ki je odločno posegla v usodo slovenskega naroda za prehod v samostojno in svobodno družbo, je to vsekakor škof Vovk. Slovenski narod ostaja njegov trajni dolžnik."

Zalozba Družina je v preteklem letu izdala zelo zanimivo knjigo škofa Antona Vovka z naslovom V spomin in opomin. To so osebni škofovi zapiski, ki jih je pisal od leta 1945 do 1953, in so nenadomestljiv in nov dokument za vse tiste, ki bodo verodostojno pisali povojno zgodovino Slovenije. Slovenski mediji, predvsem Delo in nacionalna RTV, nam kot državno zgodovino vsiljujejo ponaredek povojne zgodovine izpod peresa zgodovinarja Boža Repeta. Ta zgodovina hoče legitimirati obstoječo liberalno-partijsko oblast. In ker gre pri zgodovini za vrednote, so režimski mediji tukaj bolj občutljivi kot na katerem koli drugem področju.

Kot mi je znano, se je na knjigo škofa Vovka s temeljito študijo odzval dr. France Bučar in jo poslal uredništvu Dela, to pa je seveda ni objavilo. Izšla je vsaj v Družini (7. 3. 2004).

Škof Anton Vovk nam je v spominih prikazal tiste dogodke in tistega duha časa, ki smo jih v veliki meri pozabili bodisi zanje zaradi enosmerne šolske in medijske indoktrinacije nismo vedeli. Nismo vedeli, kolikšen boj se je v času socializma bil med partijo in Katoliško cerkvijo in s kakšno odločnostjo, pogumom, tveganjem in predvsem moralno močjo je ta boj vodil škof Vovk. V teh zapisih nam prikazuje, kako ga je Ozna